

Античка драма 2

Врста и ниво студија: основне академске, 2. семестар

Наставник: др Јелена Пилиповић, редовни професор

Број ЕСПБ: 3

Статус предмета: изборни предмет, све групе

Циљ предмета

Циљ предмета је да омогући основни ниво општих и посебних знања из области античке драме, у домену Еурипидове трагедиографије и старе, средње и нове античке комедије. Стицање знања се одвија у три аспекта: књижевноисторијском, књижевнотеоријском и херменеутичко-естетском. У књижевноисторијском погледу, циљ предмета је сагледавање еволуције трагичког феномена у оквиру Еурипидовог опуса и упознавање са настанком и еволутивним токовима комедије. У књижевнотеоријском погледу, циљ предмета је сагледавање поетичких особености Еурипидовог трагедиографског поступка, упознавање са основним одликама комедије као жанра и са основама теорије смеха у уметности и књижевности. У херменеутичко-естетском погледу, циљ предмета је стицање способности да се Еурипидова трагичка визија и феномен античке комедиографије препознају у својим семантичким, метапоетским и симболичким особеностима наспрам других драмских остварења у историји светске књижевности, као и овладавање умећем тумачења појединих трагичких и комичких дела, уз увиђање њихових естетских, контемплативних, филозофских и ауторефлексивних вредности.

Исход предмета

По одслушаном предмету студенти ће стећи знања и способности потребне да се развијена хеленска трагедија и античка комедија анализирају на компетентан начин, да се разуме њихова самосвојна идејна и естетска вредност те да се препозна њихов интертекстуални удео у касније насталим уметничким делима, разних жанровских и дисциплинарних одређења, као и у културалним токовима и формацијама. Такође ће стећи знање и способност да основне мотиве, идејне токове и естетске квалитете Еурипидове трагедиографије и античке комедије, у свим њеним еволутивним стадијима, сагледају у различитим контекстима и да их креативно повежу са разним феноменима потоњих епоха, укључујући и савремену.

Садржај предмета

Предавања ће започети испитивањем особености Еурипидове трагедије. Делу последњег трагедиографа приступиће се пратећи трансформацију теолошких и

антрополошких концепција и трансформацију самог трагичког феномена, која из тога неминовно проиходи, а огледа се у новом виду хибриса, хамартије, кривице. Нова контемплативност трагедије налаже осврт на савремене филозофске токове. Упоредо, пак, текст тражи и осветљавање неких сегмената историјско-културолошког контекста атичке драме, кроз Тукидидове, пресократске и Платонове текстове. Полазници ће бити упознати са основним правцима у анализи трагичног феномена - ритуалистичким, антропоструктуралистичким, психоаналитичким, деконструкционистичким, као и са низом модерних теорија трагедије, потеклих од мислилаца међу којима су најзначајнији Шелинг, Хегел, Шопенхауер, Ниче, Мареј, Рикер, Сигал, Вернан. Њихова актуализација у анализи текста. Последња област коју ће курс покушати да испита представља појам комичног, уз теоријски осврт на феномен смеха, преваходно кроз идеје развијене у делима Платона, Бергсона и Бахтин. Испитивање особености старе атичке комедије чини увод у анализу Аристофанових дела. Посебна пажња биће посвећена особеној комичкој форми, парабази, као и односу комичког текста према полису, према филозофији. Кроз детаљну интерпретацију Жаба биће испитана идеја о комедија као метатрагедији. Римска палијата и нови вид филантропија завршавају тематски основ курса.

Начин оцењивања:

- похађање наставе: до 10 поена
- учешће на часу: до 20 поена
- усмени испит: до 70 поена

Оквирни план наставе

1. Културолошки контекст Еурипидовог стваралаштва – успон филозофије, софистичка мисаоност и полицентричност идејног простора; криза полиса, Пелопонески рат и криза демократије;
2. Опште одлике Еурипидовог стваралаштва – преокрет од онтолошког ка психолошком; структуралне особености; улога хора; однос трагичке фабуле и мита; епифаније и ергофаније;
3. *Алkestида* – структурална анализа и путеви тумачења; однос трагедије и сатирске игре; мотив саможртвовања у Еурипидовом опусу; патријархат, андроцентричност и место жене у традиционалном оикосу; апропријација патријархалног система вредности;
4. *Медеја* - структурална анализа и путеви тумачења; психомахија као особен Еурипидов проседе; поступак *deus ex machina*;

5. *Хиполит* - структурална анализа и путеви тумачења; традиција еротопатије и нови еротолошки модел; удео орфизма у Еурипидовој трагичко визији;
6. *Ифигенија у Аулиди* – структурална анализа и путеви тумачења; феномен жртвовања и ритуални корени трагедије; психолошка сложеност Еурипидових ликова; панхеленски идеал;
7. *Баханткиње* - структурална анализа и путеви тумачења; сложеност феномена епифаније;
8. Комедија – настанак, еволуција и периодизација; ритуални корени и веза са јамбографијом; феномен смеха – теоријски осврт;
9. Стара атичка комедија – структуралне, естетичке и поетичке особености; опште одлике Аристофановог опуса, уз осврт на посебан значај жена и преокретање патријархалних родних улога - Лизистрата
10. *Облаци* – структурална анализа и путеви тумачења; комедија филозофа; јампска инвектива; фигура Сократа; промена теолошке парадигме и промена етичке парадигме;
11. *Птице* – структурална анализа и путеви тумачења; феномен утопије; политички ангажман старе атичке комедије;
12. *Жабе* – структурална анализа и путеви тумачења; метадрамско дело; фигура Диониса; пародија катабазе; критика трагедиографа;
13. Нова атичка комедија – опште поетичке, естетичке и структуралне одлике; промена у поимању човека и света; замена полиса космополисом – осврт на Менандров опус;
14. Римска палијата – опште одлике Теренцијевог и Плаутовог стваралашта; интертекстуалност, поступак контаминације;
15. *Самомучитељ* - херменеутичка анализа; нови хеленистички појам филантропије и стоичка филозофија; нова визија божанског.

Испитна питања

- Еурипид, *Алkestида* - Лик Алкестиде: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra

- Еурипид, *Алкестида* - Лик Адмета: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Алкестида* - Лик Херакла: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Алкестида* - Лик Херакла: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Медеја* - Лик Медеје: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra

Еурипид, *Медеја* - Лик Јасона: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra

- Еурипид, *Медеја* - Хор: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra

Еурипид, *Ифигенија у Аулиди* - Лик Ифигеније: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra

- Еурипид, *Ифигенија у Аулиди* - Лик Агамемнона: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Ифигенија у Аулиди* - Ликови Менелаја и Ахилеја: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Хиполит* - Лик Хиполита: текст, поетски, књижевнотеоријски, идејни и култно-религијски контекст
- Еурипид, *Хиполит* - Лик Федре: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Хиполит* - Лик Тесеја: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Хиполит* - Епифаније: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст
- Еурипид, *Баханткиње* - Лик Диониса: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, култно-религијски контекст

- Еурипид, *Баханткиње* - Лик Пентеја: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Баханткиње* - Ликови Тиресије и Кадма: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, аргументи pro et contra
- Еурипид, *Баханткиње* - Лик Агаве: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, култно-религијски контекст
- Еурипид, *Баханткиње* - Хор: текст, поетски контекст, књижевнотеоријски контекст, идејни контекст, култно-религијски контекст
- Еурипидови "мали ликови"
- Еурипид, *Баханткиње* - Феномен Дионис • Лик Електре у делима три трагедиографа • Deus ex machina
- Настанак старе атичке комедије
- Агон у Аристофановим комедијама
- Парабаза у Аристофановим комедијама
- Пародија у Аристофановим комедијама
- *Облаци* и полисни аспект старе атичке комедије
- *Облаци* и контемплативни аспект старе атичке комедије
- *Облаци* - однос поезије и филозофије
- *Лисистрата* и "женско питање"
- *Лисистрата* и полисни аспект старе атичке комедије
- *Птице* и полисни аспект старе атичке комедије
- *Птице* и контемплативни аспект старе атичке комедије
- *Птице* и култно-религијски аспект старе атичке комедије
- *Жабе* - комедија као метатрагедија
- *Жабе* - функционализација поезије
- Аристофаново схватање телоса поезије

- Појам човека у новој атичкој комедији

Примарна литература

Еурипид. *Алkestида*

Еурипид. *Медеја*

Еурипид. *Ифигенија у Аулиди*

Еурипид. *Хиполит*

Еурипид. *Баханткиње*

Аристофан. *Облаци*

Аристофан. *Птице*

Аристофан. *Лисистрата*

Аристофан. *Жабе*

Тит Макције Плаут - једна комедија по избору

Публије Теренције Афер - једна комедија по избору

Секундарна литература

Стојановић, Зоран, прир. 1984. *Теорија трагедије*. Београд.

Лески, Албин. 1995. *Грчка трагедија*. Прев. Томислав Бакић. Нови Сад.

Лески, Албин. 2001. *Повијест грчке књижевности*. Прев. Здеслав Дукат. Загреб; стр. 339-409, 413-446.

Срејовић, Драгослав - Цермановић-Кузмановић, Александрина. *Речник грчке и римске митологије*. Више издања.

Додс. Е.Р. 2005. *Грци и ирационално*. Прев. Б. Глигорић. Београд.

Јегер, Вернер. 1991. *Паидеја. Обликовање грчког човека*. Прев. Олга Кострешевић и Дринка Гојковић. Нови Сад.

- Јегер, Вернер. 2007. *Теологија раних грчких филозофа*. Прев. Б. Глигорић. Београд.
- Кроче, Бенедето. 1995. *Поезија. Увод у критику и историју поезије и литературе*. Прев. Перо Мужејевић. Сремски Карловци - Нови Сад.
- Пилиповић, Јелена. 2022. „Визија тела у Еурипидовој трагедији *Хиполит*“, *Књижевна историја. Часопис за науку о књижевности* 54 / 176 : 261-278.
- Пилиповић, Јелена. 2023. „Двапут рођени бог. Преосмишљавање мита у Еурипидовим *Баханткињама*“. *Гласник Етнографског института САНУ* 71 / 1: 21-44.
- Савић Ребац, Аница. 2015. *Дух хеленства*. Прир. И. Деретић и М. Ломпар. Београд
- Снел, Бруно. 2014. *Откривање духа у грчкој филозофији и књижевности*. Прев. Соња Васиљевић. Лозница.
- Сонди, Петер. 2008. *Студије о драми*. Прев. Томислав Бекић. Нови Сад.
- Чапо, Ерик. 2008. *Теорије митологије*. Прев. Данијела Стефановић. Београд.

Многе теме везане за овај курс обрађене су у облику видео предавања на Јутјуб каналу *Свет антике* –

<https://www.youtube.com/channel/UCHkuZDQoBZ5pdCEMGIzmY8A>